

"Tenim pendent el salt de la consciència sostenible a la creativitat sostenible"

**ALBERT
PUNSOLA**

(/AUTOR/ALBERT-

PUNSOLA-44)

Periodista

Periodista

02/08/2010

Manuel Gausa és Doctor Arquitecte Superior per l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona. Té un ampli currículum relacionat amb l'arquitectura, l'urbanisme i la sostenibilitat i s'ha distingit per les seves aportacions al pensament en aquests tres àmbits. És autor d'un gran nombre d'articles i publicacions, entre les quals, *Housing, new alternative, new systems*; *Singular housing: the*

private domain; *Diccionario Metápolis de arquitectura avanzada*; *BCN. Barcelona, guía de arquitectura moderna*; *HiperCatalunya: territoris de Recerca* i *Otras Naturalezas Urbanas: Arquitectura es ahora geografía*. L'any 2000 va ser distingit amb la *Médaille de l'Architecture de France*. És membre del [Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible de Catalunya](http://www15.gencat.cat/cads/AppPHP/index.php?lang=ca) (http://www15.gencat.cat/cads/AppPHP/index.php?lang=ca) (CADS) des de 2004 i actualment n'és el vicepresident.

Manuel Gausa ha estat el coordinador del document [Cap a un habitat\(ge\) sostenible](http://www15.gencat.cat/cads/AppPHP/images/stories/ambits_de_treball/habitatge_sostenible/fullet_hab-sost_2a.pdf) (http://www15.gencat.cat/cads/AppPHP/images/stories/ambits_de_treball/habitatge_sostenible/fullet_hab-sost_2a.pdf). Aquest treball reuneix les aportacions d'un equip de recerca interdisciplinari i de nombrosos experts de diferents àmbits vinculats a l'arquitectura, l'urbanisme i el medi ambient, tant del món acadèmic com professional. El tema de fons és com incorporar la sostenibilitat en l'espai on vivim, entès en un sentit ampli que inclou els habitatges i la forma d'utilitzar-los, així com l'entorn territorial i paisatgístic, és a dir, l'hàbitat. En aquesta entrevista Gausa explica algunes de les idees clau de l'estudi i subratlla la importància d'incorporar la innovació i la creativitat al discurs de la sostenibilitat. Una incorporació que, al seu parer, no ha tingut lloc fins ara per culpa d'una rigidesa excessiva i de la por al canvi.

Quina és la connexió entre urbanisme i sostenibilitat?

La sostenibilitat està relacionada amb el consum de recursos i el territori és un recurs. Podem ocupar territori d'una manera respectuosa i sensible, de manera que es generi un benefici per la societat, o fer el contrari. Des de l'urbanisme i l'arquitectura, també cal posar l'accent en com les persones vivim un habitat, un espai determinat. Això té a veure amb com construïm les ciutats i el territori. És important considerar totes les escales. Si anem ocupant el territori indiscriminadament sense models organitzats renunciem a fer un espai, un habitat, de qualitat.

Però, tenint en compte les escales, també es pot donar la paradoxa que una suma de ciutats ben organitzades des del punt de vista de la sostenibilitat i agrupades en una conurbació enorme, acabin formant un conjunt insostenible.

Efectivament, això pot passar. Una suma d'ordres molt rígids, encara que siguin correctes a la seva escala, pot arribar a crear un desordre a gran escala per manca d'interacció entre els components.

¿Quin ha estat el propòsit de l'estudi *Cap a un habitat(ge) sostenible*?

Amb l'estudi es pretenia fer una reflexió sobre la relació entre vivenda i sostenibilitat. En el CADS ens va semblar que el tema central no era la tipologia concreta de les vivendes sinó com volíem orientar el nostre habitat entès des de l'escala territorial. Això vol dir concretament la forma en què s'han d'organitzar les ciutats entre elles fins arribar a l'habitatge. Aquest canvi d'escala és la base del treball.

Cap a un habitat(ge) sostenible també és un estat de la qüestió. En els darrers 20 anys s'ha consolidat l'obra pública a Catalunya amb plans parcials, nous barris, habitatge social, etc. I han passat 5 ó 6 anys des de les primeres mesures de sostenibilitat (decrets d'ecoeficiència, CTE). Aquest període de dues dècades, o potser una mica més, ens dóna prou perspectiva per veure com hem construït el nostre entorn urbanístic i arquitectònic. Per tant, analitzem aquesta evolució fent un balanç i una síntesi de veus i opinions que ens permeten assenyalar orientacions de futur. És un treball molt global on hem intentat trobar una sèrie de fils conductors.

(F)

Seguint aquests fils, quines idees destacades es podrien extreure d'una anàlisi tan àmplia?

La primera que sostenibilitat i creativitat són conceptes que han d'anar junts i que cal perdre la por a la

imaginació. Certament, en els darrers anys hem desenvolupat un urbanisme i una construcció més sensibles al context que no pas abans. Però també és veritat que, de vegades, una prudència excessiva ens ha fet perdre la possibilitat de crear entorns més innovadors. Ha faltat també recerca urbanística teòrica i l'aplicació de projectes pilot que incorporessin noves propostes de barris i d'edificació. La causa és l'existència d'una certa por de la resposta social. Tenim pendent el salt de la consciència sostenible a la creativitat sostenible.

(F)

Com es pot fer aquest salt?

Anant més enllà en els debats i en les realitzacions actuals. Per exemple, la discussió sobre ciutat compacta i ciutat difusa ha estat importantíssima, però hi ha més complexitat al darrera. Avui apareix amb força la idea de ciutat entrelaçada amb compacitats nodals o ciutat policèntrica, formada per un conjunt de nuclis de diferents dimensions que tenen la capacitat de treballar en xarxa en un sistema integrat a escala territorial. Són dinàmiques complexes de difícil traducció en els esquemes convencionals d'organització perquè avui cada municipi segueix la seva via sense visió de conjunt. Sigui com sigui, el que es vol posar en relleu amb la idea de ciutat policèntrica és que no n'hi ha prou amb tenir nuclis compactes, cal definir relacions entre ells.

I dintre cada ciutat o nucli quina seria l'orientació més coherent?

Dintre la ciutat hi ha llocs que demanen rehabilitació i reutilització, una certa continuïtat, i altres on s'ha de fer el contrari, és a dir, trencar la continuïtat de la ciutat tradicional, imaginant i creant nous espais de transició de la ciutat a la natura, per exemple, amb propostes d'arquitectura híbrida entre edificació i paisatge. No hi ha per tant una única solució. Depèn de si treballem al centre o als límits o a les urbanitzacions difuses que estan més enllà. Fer això implica una profunda comprensió de la singularitat de cada lloc.

Per tant, vostè proposa abandonar la rigidesa conceptual i crear solucions urbanes *ad hoc*, molt empíriques. No és així?

Efectivament, però hi ha un problema, els polítics i l'administració prefereixen treballar amb models definits i no amb solucions *ad hoc*. Aquest tipus de solucions els donen una certa inseguretat. Tanmateix, cal tenir present que les noves idees en el camp de l'urbanisme aposten per ser sensibles amb l'especificitat de cada indret, no per aïllar-lo, sinó per veure quin paper li correspon en un context més ampli. Aquest paper, genèricament parlant, passa per establir relacions amb altres indrets. Anem per tant a l'objectiu que he comentat anteriorment: les interrelacions són fonamentals.

(F)

En molts discursos se subordina l'avenç en la sostenibilitat a la tecnologia i els instruments normatius. D'altra banda, massa sovint s'oblida les persones com a actors fonamentals del procés. Quina visió té d'aquesta qüestió?

En el primer aspecte és molt clar el que cal fer. A escala edificatòria s'han de tancar els cicles (energia, aigua, matèria). A això hi pot contribuir molt la rehabilitació i reutilització d'edificis existents. Tenim un gran parc immobiliari, inclosos els polígons industrials i les instal·lacions turístiques, al qual es pot donar nova vida de forma imaginativa. Hem de construir menys i quan ho fem cal incorporar nous materials que facin, per exemple, d'embornals de CO₂. Pel que fa a les normes, el decret d'ecoeficiència en l'edificació introdueix una mesura de la sostenibilitat -que es computa amb la introducció d'elements com la calefacció solar, bons aïllaments, aixetes reductores de consum, etc.- amb un llindar molt baix, de manera que amb 10 punts sobre 90 ja es compleix amb un mínim de sostenibilitat. Però aquesta exigència hauria de ser 50 ó 70 sobre 90 perquè la tecnologia disponible avui permet fer un edifici perfectament sostenible. Però no ens podem quedar aquí. No tot és tecnologia. Si no som capaços de crear espais públics de relació i d'estímul social i cultural ens quedarem curts en l'assoliment de la sostenibilitat. En la nostra feina hem incorporat indicadors com la interacció amb l'entorn, la resposta econòmica, interacció social, la capacitat de generar diversitat i mixticitat, i la capacitat de crear estímuls. És un terreny difícil, no oblidem que els hàbits socials en relació a l'espai arquitectònic i urbanístic són alguns dels temes sobre els quals hi ha menys coneixement.

(F)

Sí però la presència de la diversitat a la ciutat no pressuposa la interacció. Com diria Zygmunt Baumann: podem ser veïns i viure en mons diferents.

Em motiva molt pensar la ciutat com un espai on s'uneixen individualitat i aventura col·lectiva. Clar això és molt complex perquè quan més imperfecta és la ciutat es fa més difícil de controlar. Però si es creen suficients visions i sistemes compartits, aquesta imperfecció es pot transformar en un element positiu i es poden equilibrar els desajustos. No ens fan falta ideals absoluts. La sostenibilitat més que un gran ideal ha de ser una manera d'estimular la capacitat i sensibilitat de les persones per entendre que certs principis i actituds són bons per l'avenç col·lectiu. Una acció que contribuiria a aquesta sensibilitat seria la creació d'espais totalment nous a les ciutats.

Es refereix potser a trencar la rigidesa tradicional entre espai públic i privat o que apareguin espais de transició, de barreja...

Sí. Caldria incrementar aquest tipus d'espais de transició per generar noves relacions. És molt interessant en aquest sentit explorar els espais d'hibridació on els usos que normalment estan separats convergeixen.

Aquí la gent odia els viaductes ferroviaris, a Berlín, en canvi, són un centre de vida urbana ja que a sota hi ha cafeteries, botigues i són permeables per al vianant.

Aquest seria un exemple de convergència d'usos. En definitiva, sostenibilitat és interacció a tots els nivells: amb el medi, amb la gent, amb les tecnologies, amb les disciplines del coneixement, etc. Els viaductes de Berlín es converteixen en espais de relació que transcendeixen la seva funció i ho fan generant interacció. Això pot succeir a molts altres llocs. Per exemple, un parc, que és un espai de lleure, pot ser alhora una infraestructura si fa de connector. Aquesta complexitat construïda amb la interacció és també un dels indicadors de la sostenibilitat.

(F)

¿No és trist que en el debat sobre la nova ordenació territorial s'hagi parlat més d'identitats locals i fronteres tradicionals que no pas de xarxes, dels fluxos, d'interrelacions?

A Catalunya hi ha massa crítica per la creativitat i l'avenç però de vegades això no arriba a les inèrcies polítiques i administratives. La ciutat i el territori se segueixen dividint unidimensionalment traçant ratlles. No és que estigui malament fer-ho així, però tenint en compte els fluxos i les interrelacions es podrien desenvolupar àrees transversals de cooperació en funció d'interessos concrets, que no necessàriament haurien de coincidir amb *les ratlles*. Això no implicaria esborrar els límits establerts, ni crear més administracions sinó simplement que determinades àrees, comarques o ciutats es podrien ajuntar per treballar un tema que comparteixen i per un altre de diferent podrien establir interaccions amb altres ens territorials. Es tractaria de treure rigideses administratives pensant en geometries variables de col·laboració. Una divisió territorial tradicional pot coexistir amb aquestes noves dinàmiques que ofereixen moltes possibilitats de relació per temes compartits com per exemple el turisme, que no coincideix evidentment amb un àmbit administratiu concret. Però, malgrat l'efervescència del debat entorn de la nova divisió territorial, crec que cada vegada anirem més cap aquests models de relacions múltiples que, de fet, en alguns temes com la gestió de residus ja s'estan aplicant.

Sí, però faltarà encara l'etapa de traducció d'aquestes geometries variables en models administratius globals més versàtils.

Així és. Als anys 90 el govern holandès va intentar donar suport a la recerca teòrica per fer precisament aquesta traducció de fórmules de cooperació a àmbits administratius innovadors. A Escòcia també hi hagut algun intent de fer ministeris transversals.

(F)

L'administració ens repeteix constantment que hem de ser innovadors però a ella li costa ser-ho.

Els països que aconsegueixen repensar l'administració en aquests termes no només seran innovadors sinó que obtindran el lideratge. El que sap greu, insisteixo, és que Catalunya té capacitat de liderar i

disposa de bons professionals i de coneixement, però al costat d'això existeix un temor a fer coses noves, i com a exemple la reticència a fer plans pilot. Per aquesta raó, en el CADS intentem trencar la idea convencional de sostenibilitat i ampliar-ne les fronteres conceptuais.

No creu que aquestes dificultats s'expliquen pel pes excessiu de la ideologia que imposa un pensament excessivament esquemàtic?

Personalment, més que en la ideologia, crec en el camí intel·lectual de la recerca compartida i en el contrast de les idees per poder-nos quedar amb les que siguin més útils als nostres propòsits.

Quina importància ha atorgat i atorga el govern a les propostes del CADS? Fins a quin punt han influït en les polítiques públiques?

El CADS és una iniciativa pionera que ha evolucionat molt positivament. Sempre s'ha implicat al màxim en el seu comès, ja sigui en els informes sobre les lleis que fa el govern -que ha fet de manera crítica quan ha fet falta- com en difusió i sensibilització social. El CADS ha estat capaç de crear un espai de civilitat per al debat i el contrast de parers, i al mateix temps ha generat una veu unitària. I això no és gens fàcil. En relació al Govern puc afirmar que aquest, efectivament, recull moltes de les apreciacions i observacions que es fan des del CADS. Potser el proper pas seria que el CADS assumís una responsabilitat més executiva com a impulsor de determinades orientacions. Vull subratllar també que el CADS sempre ha pogut actuar amb la màxima llibertat i el Govern ha manifestat un total respecte pel Consell.

Etiquetes: [Bioconstrucció \(/etiquetes/bioconstruccio\)](#)

[Catalunya \(/etiquetes/catalunya\)](#)

[Planificació urbana \(/etiquetes/planificacio-urbana\)](#)

Share 0

Tuit

 (<https://plus.google.com/share?url=https%3A//www.sostenible.cat/entrevista/tenim-pendent-el-salt-de-la-consciencia-sostenible-a-la-creativitat-sostenible-1>)

 (<https://www.sostenible.cat/print/entrevista/tenim-pendent-el-salt-de-la-consciencia-sostenible-a-la-creativitat-sostenible-1>)

Relacionats

Butlletí

Correu electrònic *

Subscriu

[Enviaments anteriors \(/newsletter/sostenible\)](#)

(/)

Revista de la **xarxa** de ciutats
i pobles cap a la sostenibilitat

**Diputació
Barcelona**

(<http://www.diba.cat>)

Arxiu (/arxiu)

Continguts per categoria (/tagclouds/chunk/3)

Continguts per etiqueta (/tagclouds/chunk/1)

Continguts per municipi (/tagclouds/chunk/2)

Avís legal (<http://www.diba.cat/avislegal>)

Contacte (/formulari/contacte)

RSS (<https://www.sostenible.cat/pagina/rss#overlay-context=>)

(<https://www.facebook.com/Sosteniblecat-146513494888>)

(<http://www.twitter.com/xarxasost>)

(<http://youtube.com/xarxasost>)

([rss.xml](#))